

СЕМАНТИЧНА ДИНАМІКА ГОДОНІМІВ МІСТА МИКОЛАЄВА ДО ТА ПІСЛЯ ДЕКОМУНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Паркіна Єлизавета В'ячеславівна, студентка 4 курсу,
Науковий керівник – Щербак Олена Володимирівна, кандидат
філологічних наук Національний університет
кораблебудування імені адмірала Макарова Україна, м.
Миколаїв

Стаття присвячена дослідженню семантичної динаміки годонімів міста Миколаєва до та після процесів декомунізації. Висвітлено сутність поняття «годонім» та визначено його функції, а також обстежено семантичну специфіку найменувань вулиць, провулків, проспектів тощо міста Миколаєва до декомунізації та після неї.

Ключові слова: ономастика, годонім, декомунізація, семантика.

Серед українських науковців годоніми не так часто стають об'єктом дослідницької уваги. У зв'язку з цим зафіксовано порівняно невелику кількість ґрунтовних наукових праць, присвячених зазначеним мовним одиницям. Проте серед наявних є роботи, у яких висвітлена структура та семантика годонімів міст Житомира (О. Расовська), Кіровограда (Д. Сінченко), Кривого Рогу (А. Титаренко), Харкова (М. Тахтаулова), Києва (Д. Данильчук), Одеси (Т. Крупеньова) тощо. Однак годоніми м. Миколаєва ще не досліджені, що і визначає актуальність пропонованої статті. Також увиразнює її актуальність і спроба встановити та порівняти семантичні пріоритети у годонімах міста Миколаєва до та після процесів декомунізації.

Мета пропонованої статті полягає у визначенні семантичної динаміки годонімів міста Миколаєва до та після декомунізаційних процесів у порівняльному аспекті.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі задачі:

3. Розкрити сутність поняття «годонім».
4. Описати семантичну динаміку годонімів міста Миколаєва до та після процесів декомунізації.
5. Порівняти специфіку найменувань різних періодів.

Об'єктом дослідження є годоніми міста Миколаєва до та після декомунізаційних процесів, а предметом – їхня семантична специфіка.

Матеріалом для дослідження послужили 254 назви (127 назв, які існували до декомунізаційних процесів, та 127 назв, які функціонують після декомунізаційних процесів).

системі топонімії сучасного великого українського міста співіснують кілька груп урбанімів (урбанонімів) – власних імен внутрішньоміських

топографічних об'єктів – за типами міських об'єктів, що їх вони позначають – годоніми (назви міських шляхів – вулиць, провулків, проспектів), агароніми (назви площ), ергоніми (назви установ, підприємств, закладів інфраструктури) [1, с. 29].

Найчисленнішими серед урбонімів адресного функціонування є годоніми, що охоплюють назви міських лінійних об'єктів – вулиць, провулків, проспектів, бульварів, проїздів, узвозів (спусків), набережних, доріг у місті, завулків (тупиків) тощо, тобто всіх видів проїзних шляхів міста, нерозривно пов'язаних із розташованими на них житловими, промисловими та іншими об'єктами.

Годоніми як одиниці, що вживаються в мовній практиці для позначення внутрішньоміських об'єктів, є такими, що з'являються й існують лише з появою та існуванням відповідних поселень. Це окремий клас власних назв, який не позначається на картах, тобто представляє назви мікроодиниць, що належать саме внутрішньоміським об'єктам [2, с. 29].

Утрадиційованою є думка про те, що годоніми свідомо створюються людиною з метою виконання певних функцій:

5. номінативної – функції називання об'єкта (постійна);
6. інформативної – назва несе у своєму змісті певну інформацію про об'єкт;
7. естетичної – підкреслюється мовна привабливість назви, її вишуканість і оригінальність, що досягається за допомогою різних критеріїв, наприклад, відповідність моді, особливостям ландшафту тощо;
8. ідеологічної-назва відбиває те чи інше поняття панівної в суспільстві політичної ідеології [3, с. 30]. Назви таких об'єктів дуже часто змінюються, тому що на їхнє виникнення та формування впливає

низка різних факторів, а саме:

політичні, сутність яких полягає в залежності назв вулиць від суспільно-політичних умов. Тут варто зазначити, що останнім часом цей фактор діє як засіб для популяризації ідеології другої пол. XX– поч. XXI століття;

«ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА 2019: ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ»

XV ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-МЕТОДИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

соціальні – на формування назв впливає існування тих соціальних прошарків людей, які проживають (чи проживали) у місті;

економічні – з розвитком економіки зростає потреба в новій робочій силі та розширенні території міста для розгортання виробництва, а під впливом цього з'являються відповідні назви;

часові (темпоральні), що впливають на формування назв постійно, бо вони виникають під час створення міста, існують протягом певного проміжку часу, інколи замінюючись іншою назвою, більш сучасною;

історичні – хід історичних подій може кардинально змінювати склад власних назв міста;

культурні – рівень культурного розвитку населення міста також впливає на розвиток урбанонімікону;

релігійні – багато назв об'єктів мають сакральну семантику, завдячуючи існуванню в містах релігійно-культових споруд (храмів, костьолів, синагог);

фізико-географічні – назви об'єктів виникають під впливом природного фактора: форми ландшафту, існування водоймищ, інших природних явищ. Назва об'єкта також може містити вказівку на його довжину чи розташування щодо іншого об'єкта;

етнографічні – назва об'єкта залежить від національної належності людей, які проживають чи проживали тут [4, с. 30]

Залежно від структури, всі годоніми м. Миколаєва, як показує наш фактичний матеріал, можна поділити на кілька груп, а саме на однокомпонентні (одночленні) назви, що у своїй структурі містять лише одне слово і є найбільшою групою за кількістю одиниць. Це група найрізноманітнішої лексики,

наприклад, *вулиця Абрикосова, Квітнева, Ангарська, Аеродромна, провулок Безіменний,*

Вірменський, Ботанічний. Двокомпонентні (двочленні) назви складаються із двох слів. Це антропологоніми з одним або двома ініціалами біля прізвища видатної людини або її повне ім'я та прізвище чи псевдонім, що вживаються з метою меморіалізації особи (*вулиця Професора Каршиковського, Генерала*

Бочарова, Академіка Вільямса, Остапа Вишні, Архітектора Дмитрієнка, Якова Бреуса) [5, с. 22].

проведеного нами аналізу впливає, що до початку декомунізаційних процесів годоніми міста Миколаєва представлялися такими семантичними групами:

годоніми, мотивовані антропонімами (переважно – іменами видатних постатей), – 68 %: *вул.*

Акіма, вул. Бела Куна, вул. Артема, вул. Бондаренка, вул. Будьонного;

годоніми, мотивовані астіонімами, – 1.3 %: *вул. Тольятті;*

годоніми, мотивовані гідронімами, – 1.3 %: *сквер Сиваський;*

годоніми, мотивовані ергонімами, – 19 %: *парк Ленінського Комсомолу, Піонерський сквер, вул. Юних Ленінців, вул. Комсомольська, Комінтерна вул.* [6]

Після декомунізації годоніми міста Миколаєва вже представлено не лише такими самими семантичними групами, про які йшлося вище, а й іншими, та їхній обсяг відрізняється. Наприклад:

годоніми, мотивовані антропонімами, – 27.5 %: *вул. Костя Гордієнка, вул. Миколи Славова, Константинівська вул., вул. Лева Карелі, пров. Зозулі;*

годоніми, мотивовані астіонімами, – 3.1 %: *Пленевська вул., Бугогардівська вул., Малко-Тирнівська вул., Святотроїцька вул.;*

годоніми, мотивовані гідронімами, – 4.7 %: *Озерна вул., Обереговий пров. (вул.), Водопійний пров., Водопійна вул., Ставкова вул.;*

годоніми, мотивовані ергонімами, – 7 %: *Кобзарська вул., Бузького козацтва вул., Миколаївських десантників вул., Січових Стрільців вул., Салютний пров.;*

годоніми, мотивовані етнонімами, – 1.5%: *Татарський пров., Сарматський пров.;*

годоніми, мотивовані фітонімами, – 2.3%: *парк «Народний сад», Черешнева вул., Ожиновий пров.;*

годоніми, мотивовані оронімами, – 2.3%: *Белікова балка вул., Ключова балка, Зелена гірка вул.;*

годоніми, мотивовані хоронімами, – 6.2%: *Княжа вул., Княжий пров., Староболгарська вул., Балканський пров., Антична вул.;*

годоніми, мотивовані назвами релігійної тематики, – 7%: *Святительський пров., Троїцька вул., Покровська вул., Троїцький пров., Успенська вул.;*

годоніми, мотивовані назвами, які утворені за назвами професій, – 6.2%:

Учительська вул.,

Кузнецька вул., Гвардійська вул., Мічманська вул., Авіаторів вул.

гододіми, мотивовані фірмонімами, – 1.5%: *Океанівська вул., парк*

«Юність» [7].

«ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА 2019: ПРОБЛЕМИ ТА РІШЕННЯ»

XV ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-МЕТОДИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

наведеного вище можна виснувати про те, що в процесі декомунізації відбулися зміни не лише

й кількісному обсязі семантичних груп миколаївських годонімів, а й намітилася певна тенденція в специфіці їхньої семантичної еволюції. Зокрема ми помітили такі тенденції в перейменуванні:

- 2) семантичний статус годоніма не змінюється (30 випадків):
 годонім-антропонім → годонім-антропонім (30 випадків);

Годоніми	
До декомунізації	Після декомунізації
Благоєва вул.	Миколи Славова вул.
Бондаренка вул.	Константинівська вул.
Воровського вул.	Лева Карелі вул.
Івана Федька вул.	Калиниченка вул.
Котовського вул.	Январьова вул.
Карла Лібкнехта вул.	Шнеєрсона вул.
Щорса вул.	Якова Бутовича вул.

1. семантичний статус годоніма змінюється (97 випадків):

- а) годонім-антропонім годонім-загальна назва (27 випадків);

Годоніми	
До декомунізації	Після декомунізації
Будьоного вул.	Сінна вул.
Бутоми вул.	Курортна вул.
Васляєва вул.	Театральна вул.
Куйбишева пров.	Малий пров.
Подвойського вул.	Вітрильна вул.
Фрунзе вул.	Шосейна вул.
Шкапіна вул.	Правди вул.

- б) годонім-антропонім годонім-астіонім (3 випадки);

Годоніми	
До декомунізації	Після декомунізації
Калініна вул.	Плевневська вул.

Терміна вул.	Бугогардівська вул.
Ульянових вул. →	Малко-Тирнівська вул.

в) годонім-антропонім годонім-фірмонім (2 випадки);

Годоніми	
До декомунізації →	Після декомунізації
Артема вул.	Океанівська вул.
Парк Ленінського комсомолу	Парк «Юність»

Отже, в більшості випадків (76 %) семантичний статус годоніма змінюється. Найбільш частотною (27 %) є зміна годоніма-антропоніма на годонім, представлений загальною назвою. Це означає, що після впровадження політики декомунізації в урбаністичній картині міста Миколаєва намітилася тенденція до деонімного принципу номінації вулиць, площ, скверів тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

4. Крупеньова, Т. І. (2015). Лексико-семантичні та словотвірні особливості годонімів м. Одеси. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. №16. С. 29–30.
5. Крупеньова, Т. І. (2015). Лексико-семантичні та словотвірні особливості годонімів м. Одеси. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. №16. С. 29–30.
6. Крупеньова, Т. І. (2015). Лексико-семантичні та словотвірні особливості годонімів м. Одеси. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. №16. С. 29–30.
7. Крупеньова, Т. І. (2015). Лексико-семантичні та словотвірні особливості годонімів м. Одеси. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. №16. С. 29–30.
8. Малес, Л. В. (1998). Урбанонімія і державна ідеологія : особливості взаємодії. *Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка*. К. : Видав. центр «Київський університет», 1998. Серія «Соціологія. Психологія. Педагогіка». Вип. 6. С. 22.
9. Виконавчий комітет Миколаївської міської ради [Електронний ресурс]. Доступ : <https://mkrada.gov.ua/documents/24061.html>
10. Виконавчий комітет Миколаївської міської ради [Електронний ресурс]. Доступ : <https://mkrada.gov.ua/documents/24061.html>

Parkina Y. V. Semantic dynamics of toponyms of Mykolaiv before and after decommunization processes: a comparative aspect

The article is devoted to the research and analysis of the semantic dynamics of the toponyms of the city of Mykolaev before and after the processes of decommunization. The article highlights what the concept

XV ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-МЕТОДИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ СТУДЕНТІВ І МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

"godonym" is and its functions. The main purpose of this article is to compare the semantic specificities of the names of streets, lanes, avenues etc. of the city of Mykolaev, that existed before the decommunisation and exist after it.

Key words: *godonym, processes of decommunization, semantics of godonyms, Mykolaiv city.*

Паркина Е. В. Семантическая динамика годонимов города Николаева до и после декоммунизационных процессов: сравнительный аспект

Статья посвящена исследованию и анализу семантической динамики годонимов города Николаева до и после процессов декоммунизации. В статье освещено, что такое понятие «годоним» и его функции. Основной целью данной статьи является сравнить семантическую специфику наименований улиц, переулков, проспектов и т.д. города Николаева, которые существовали до декоммунизации и существующих после нее.

Ключевые слова: *годоним, процессы декоммунизации, семантика годонимов, город Николаев.*